TYÖSUUNNITELMA Jane Eyre

Hankkeen kuvaus

Toteutamme Charlotte Brontën klassikkoromaaniin *Jane Eyre* perustuvan teatteriesityksen kokeellisessa muodossa sokkoteatterina, joka saa ensi-iltansa loppusyksyllä 2026. Esityksen ajaksi katsojien silmät peitetään. Teos välittyy kuulo-, haju-, ja- tuntoaistin avulla sekä tilan tunnun kautta. Esitys toimii näkövammaisille ilman kuvailutulkkausta samoin kuin näkeville katsojille.

Hanke tuo klassikkoteoksen esiin uudella tavalla, jossa yleisö asettuu Jane Eyren asemaan ja kokee maailman muilla aisteilla. Immersiivisen teosmuodon kautta tutkitaan teemoja kuten ennakkoluulojen aiheuttama kohtaamattomuus, itsensä löytäminen ja uskollisuus omille arvoille sekä rakkaus. Dramatisointi keskittyy kirjan tapahtumiin Thornfieldin kartanossa, joka tilallisesti luodaan katsojien ympärille.

Esitys toimii näkövammaisille ilman kuvailutulkkausta samoin kuin näkeville katsojille. Työryhmä koostuu esittävän taiteen ammattilaisista, joilla on jo usean vuoden kokemus sokkoteatterin tekemisestä.

TYÖSKENTELY

Esityksen moniaistinen toteutus vaatii tiivistä yhteistyötä näyttelijöiden, äänisuunnittelijoiden, tilasuunnittelijan ja ohjaajan välillä. Työskentely perustuu kokeiluun ja yhteiseen tutkimiseen, jossa keskustelu ja testaus ovat keskeisiä menetelmiä. Työskentelyssä eri ammattilaisten roolirajat hämärtyvät luontevasti ja kaikilta mukana olevilta tarvitaan yhtälailla kokemuksellisuutta esitystä rakennettaessa. Yhdessä työryhmä pitää huolen, että haluttu sanoma välittyy yleisölle.

Esitys sijoittuu Thornfieldin vanhaan kartanoon, jonka jylhä ja kolkko tunnelma luodaan katsojien koettavaksi. Lavastus rakennetaan katsojien ympärille hyödyntäen asioiden sijoittelua tilassa, vaikka visuaalista ilmettä ei nähdä. Tällöin tärkeiksi asioiksi nousee asioiden materiaalin herättämä ääni, missä suunnassa se on katsojista nähden, kuinka kaukana tai lähellä sekä millä korkeudella asiat ovat.

Tuntoaistia aktivoivien materiaalien valinta ja testaaminen on tärkeä osa prosessia, jotta kosketuksen kautta välittyy haluttu kokemus. Erityisesti ulkotilat luodaan katsojille tuulenvireen, sateen tai kylmän jäähohkan avulla sekä erilaisten tuoksujen kuten havujen tai hevosen tuoksun avulla. Lisäksi hajuilla herätetään vahvoja mielleyhtymiä, muistoja sekä tunnelmia. Lämpimän

teen haju luo turvallista tunnelmaa kun taas pullan tai leivonnaisten tuoksu tuo veden kielelle ja tekee juhlien valmistelun konkreettiseksi katsojille.

Äänimaailmassa pohditaan tarkasti, mitkä äänet toteutetaan livenä ja mitkä äänitetään etukäteen, sillä ihmiskorva on herkkä erottamaan vivahteita.

Esitykseen etsitään mukaan taitava lapsinäyttelijä esittämään Adelen roolihahmoa, ja häntä haetaan esimerkiksi ilmaisukoulusta.

Tilasuunnittelija **Riina Niemiselle** tärkeä lähtökohta tilasuunnittelussa on miltä tila tuntuu katsojalle tai miten katsojan ajatus liikkuu tilassa. Nyt kun katsojan tilantuntu ei ole enää visuaalisista ärsykkeistä riippuvainen avautuu uudenlainen suunnittelunäkökulma. Silmät suljettuna ympärillä olevaa tilaa alkaa hahmottamaan äänien, etäisyyksien, hajujen ja tuntemuksien kautta.
Nieminen tutkii erityisesti Jane Eyre -teoksen tilasuunnittelussa millä aisteilla pystymme vaihtelemaan raikkaan avaran ulkomaiseman tunnusta ahtaaseen ja tunkkaiseen kartanon vinttiin sekä lämpimään alkoholilta tuoksuvaan hälyiseen juhlasaliin. Suunnittelun apuvälineenä toimii kysymys mitkä muut aistit kuin näköaisti luovat meidän mielikuvituksessa erilaisia tapahtumapaikkoja.

Äänisuunnittelija **Miika Elmgren** toteuttaa näytelmän äänisuunnittelun, joka sisältää livenä tuotettuja akustisia ääniä, äänitettyjä pisteääniä sekä musiikkia ja muita äänimaisemia. Näyttelijät tuottavat ison osan äänistä itse akustisesti, mutta näytelmässä hyödynnetään pienkaiuttimia piste-äänille, jotka olisi mahdotonta toteuttaa paikan päällä livenä.

PA-äänentoistoa käytetään musiikkia varten, sekä isompien mielikuvien luomiseen. Vaikka ihmiskorva erottaa taitavasti eri äänilähteet toisistaan, on tarkoituksena käyttää huolellisesti työaikaa saumattoman immersion luomiseen, joka asettaa kaikki em. äänilähteet samaan tilaan ja laatu-tasoon, luoden illuusion siitä, että esim. pienkaiuttimista tulevat äänet ovatkin livenä tuotettuja. Työryhmä käyttää aikaa ääni-autenttisuuden etsimiseen - pysähdymme kuuntelemaan kuulostavatko kaikki äänet, jotka toteutetaan keinotekoisesti, autenttisilta. Näytelmässä kuullaan paljon esityksen ajan henkeen kuuluvaa kamarimusiikkia, joka tuodaan nykypäivään moderneilla digitaalisilla musiikkiteknologisilla työkaluilla. Musiikki saa akusmaattisen muodon, jolloin kuulijan on vaikeaa erottaa musiikissa kuuluvia instrumentteja, sillä instrumentit ovat kulkeneet läpi monimutkaisen ääniprosessoinin. Musiikki saa täten uudenlaisen psykologisen muodon, jolla luodaan esitykseen musiikillista abstraktiutta, joka vie musiikin psykologiselle ja subjektiiviselle tasolle. Tämä musiikin muoto tukee myös tarinan hahmojen mielenmaisemia sekä esityksen tapahtumia hienovaraisemmin, kuin perinteinen akustinen kamarimusiikki. Musiikkia voidaan siis yleisesti kuvata sanoin: ’’klassista mutta modernilla twistillä’’.

On selvää, että *Kotiopettajattaren romaanin* äänisuunnittelu on työryhmän kaiken tekemisen keskiössä, sillä kaikki tekeminen nojaa ääniin, joilla kokijat muodostavat omassa päässään mielikuvituksellisia visuaalisia kuvia. Nämä kuvat on mahdollista toteuttaa subjektiivisella tasolla

vain sokkoteatteri -tyylilajin sisällä.

Ohjaaja **Tanja Hautakangas** haluaa tutkia aistien ja mielikuvituksen välistä suhdetta sokkoteatterin keinoin. *Jane Eyre* -sokkoteatteriesitys tuo klassikkoteoksen uuteen, kokemukselliseen muotoon, jossa yleisö eläytyy tarinaan ilman näköaistia. Muiden aistien kuin näköaistin käyttäminen auttaa yleisöä todella olemaan läsnä. Näin myös teoksen emotionaaliset ja psykologiset teemat – itsenäisyys, vapaus ja sisäinen vahvuus – korostuvat kuulon, tilan ja kosketuksen kautta.

Hanke jatkaa taiteellista suuntaa aistiteatterin ja kehollisen kokemuksen parissa. Esitys toteutetaan pienimuotoisena, immersiivisenä teatteriteoksena, jossa ääni, tila ja läsnäolo muodostavat intiimin ja moniaistisen elämyskokonaisuuden.

MITÄ ON SOKKOTEATTERI?

Sokkoteatteri on teatteritaiteen muoto, jossa esitys koetaan silmät peitettynä, muut aistit avoinna (aktiivisina). Työryhmän jäsenet ovat olleet useissa sokkoteatteriesityksissä mukana: Pieni tulitikkutyttö (2012), Viimeinen vuoro (2014), Suomenlinnan salat (2017), Proxima 8 (2018) ja Metro (2024). Kaikki esitykset saivat valtavan huomion yleisöltä sekä runsaasti kiitoksia ja kehuja.

Sokkoteatteri ei ole pelkkä live-kuunnelma. Se käyttää hyväkseen haju- ja tuntoaistia sekä tilan tuntua. Tarinaa kuljetetaan näyttelijäntyön lisäksi eteenpäin musiikin ja monipuolisten äänitehosteiden avulla.

Aiemmin työryhmän valmistamien sokkoteatteriesitysten yhteydessä ja jälkeen saadun yleisöpalautteen perusteella, sokkoteatterille on tarvetta ja tilausta. Näkövammaisten kentällä on saatu kiitosta siitä, että se tekee teatteria juuri heidän tarpeisiinsa. Näkeviltä katsojilta saadun palautteen perusteella, sokkoteatteri tarjoaa tavallista teatteria voimakkaamman elämyksen ja antaa tilaa omalle mielikuvitukselle.

HANKKEEN TAVOITTEET

-Kehittää uusia moniaistisia teatterimuotoja.
-Edistää saavutettavuutta: esitys on suunniteltu yhtä aikaa näkeville ja näkövammaisille.
-Luoda yhteisöllinen ja immersiivinen kokemus, jossa muiden aistien kuin näköaistin käyttäminen rikastuttaa taide-elämystä.
-Nostaa keskustelua esteettömyydestä ja yhdenvertaisuudesta taiteen kentällä.

YHTEISKUNNALLINEN MERKITYS JA KOHDERYHMÄ

Hankkeella on sekä taiteellinen että yhteiskunnallinen arvo. Se vahvistaa näkövammaisten kulttuurista osallisuutta ja tuo uuden näkökulman aistien monimuotoisuuteen. Yleisöryhmiksi tavoitellaan sekä vakiintunutta teatteriyleisöä että uusia katsojia, erityisesti vammaisjärjestöjen ja oppilaitosten kautta.

AIKATAULU

Dramatisointi: 2025-2026
Käsikirjoitus valmis elokuu 2026
Harjoituskausi loka- joulukuu 2026

Ensi-ilta 11.12.2026 Tuikenäyttämöllä
Esityskausi: 11.12.-20.2.2027

TYÖRYHMÄ

Näytelmään kiinnitetään 5 näyttelijää/suunnittelijaa sekä 1 nuori harrastaja Teatteri Tuikkeen ilmaisukoululta lapsen rooliin. Lisäksi esitykseen palkataan näyttelijöitä tekemään pieniä äänirooleja nauhoitettuun materiaaliin.

Ohjaaja: Tanja Hautakangas
Tilasuunnittelu ja dramaturgi: Riina Leea Nieminen
Äänisuunnittelu ja musiikki: Miika Elmgren
Esiintyjät: Aarne Linden, Venla Vannela, Tanja Hautakangas, Miika Elmgren, Riina Leea Nieminen sekä ilmaisukoululainen.

Tanja Hautakangas (Tio, AMK) on teatterialan osaaja, joka on kiinnostunut monipuolisista tavoista tuoda tarinat yleisölle eläviksi ja koettaviksi. Hautakangas on monipuolinen teatterintekijä ja pedagogi, jonka työssä korostuvat yhteisöllisyys, läsnäolo ja luova heittäytyminen. Hän yhdistää taiteellisen näkemyksen ja kasvatuksellisen otteen tavalla, joka innostaa eri-ikäisiä osallistujia löytämään oman äänensä ja ilmaisunsa. Hautakangas tunnetaan erityisesti aistillisten teatterimuotojen, lasten ja nuorten teatterin sekä musiikkiteatterin tekijänä ja kehittäjänä.

Pukusuunnittelija ja lavastaja **Riina Leea Nieminen** (TaM) työskentelee sekä esittävien taiteiden että audiovisuaalisten taiteiden parissa. Tärkeää hänelle ovat uudet haasteet, visuaalisten elementtien dramaturgia sekä lempeä ja tasa-arvoinen työilmapiiri. Hänen viimeisempiä töitä ovat pukusuunnittelu Helsingin kaupunginteatterin ja Q-teatterin musikaaliin

Uusi Eden (2025), pukusuunnittelu Turun kaupunginteatterin produktioon Isä (2024) sekä pukusuunnittelu Q-teatterin produktioon Uuteen nousuun (2024).

Aarne Linden on vantaalainen teatteri-ilmaisun ohjaaja (AMK, AmO) ja medianomi (AMK) jolla on yli 20 vuoden kokemus esitystaiteen tekemisestä. Ammattitaiteilijan töitä hän on tehnyt vuodesta 2013. Linden toimii esiintyjänä, ohjaajana, käsikirjoittajana ja äänisuunnittelijana ja lukee työkseen myös äänikirjoja. Teatterintekijänä Linden on erikoistunut jännityksen ja kauhun tyylilajeihin. Viimeksi Linden on ollut teatterilavalla Hilja Kilven Sillankorvan emäntä -näytelmässä sekä pelottelemassa ja viihdyttämässä Linnanmäen huvipuiston kävijöitä Iikweek! -kauhufestivaaleilla. Lisäksi hän on toiminut näyttelijänä ja äänisuunnittelijana Teatteri Tuikkeen silmät kiinni koettavissa sokkokauhuesityksissä.

Miika Elmgren on helsinkiläinen äänisuunnittelija ja säveltäjä. Hän on koulutukseltaan medianomi (AMK), äänilähtöinen taiteentekijä ja kokenut harrastaja-näyttelijä. Musiikin saralla Elmgreniä vetää puoleensa akusmaattinen lähestymistapa ja modernit työkalut. Elmgren työskentelee mm. teatterin, mediatuotantojen sekä videopelien parissa. Vuonna 2024 Elmgren palkittiin Säde-kunniamaininnalla Teatteri Tuikkeen ”Sukellus” -produktiosta.

Venla Vannela on koulutukseltaan teatteri-ilmaisun ohjaaja Metropolia AMKsta ja kasvatustieteen maisteri Helsingin yliopistosta. Teatterintekijänä Vannela on ennen kaikkea esiintyjä, vaikka myös käsikirjoittaminen sekä draaman ja teatterin eri metodien sisällyttäminen erilaisten ja eri-ikäisten ryhmien opetukseen kuuluu hänen vahvuuksiinsa. Vannela on kokenut sokkoteatterintekijä, sillä hän on ollut esiintyjänä ja yhtenä käsikirjoittajista lähes kaikissa Teatteri Tuikkeen sokkoteatterinäytelmissä.

YHTEISTYÖTAHOT

Projektilla on aiesopimus Helsinkiläisen Teatteri Tuikkeen kanssa. Esityksen ensi-ilta ja ensimmäinen esityskausi tulee olemaan Tuikenäyttämöllä Malmilla, Ormuspellontie 1. www.teatterituike.fi

Tämän lisäksi työryhmä on yhteydessä muihin esitystiloihin.